

صلوات بر پیامبر

صلوات در عرف شرع عبارت است از **دروود** فرستادن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت او علیهم السلام یا دیگر مقربان درگاه الهی است.

فهرست مندرجات

- ۱- کاربرد فقهی
- ۲- فضیلت صلوات
- ۳- صلوات کامل
- ۴- کیفیت صلوات
- ۵- صلوات هنگام نام بردن پیامبر
- ۶- صلوات بر معصومان
- ۷- صلوات در تشهد
- ۸- صلوات در نماز میت
- ۹- صلوات در خطبه
- ۱۰- دیگر موارد
- ۱۱- پانویس
- ۱۲- منبع

کاربرد فقهی

از آن به مناسبت در باب **طهارت** و **صلوات** سخن گفته‌اند.

فضیلت صلوات

صلوات بر محمد و آل محمد علیهم السلام مستحب مؤکد است و روایات فراوانی در فضیلت و پاداش آن وارد شده است.
[۱] الکافی (کلینی)، ج ۲، ص ۴۹۱-۴۹۵.
از جمله: در روایتی از **محمد بن مسلم**، از **امام باقر** یا **امام صادق** علیهما السلام آمده است: «در مقام سنجش اعمال (در قیامت) عملی سنگین‌تر از صلوات بر محمد و آل محمد (علیهم‌السلام) نمی‌باشد. اعمال فرد در کفه **ترازو** گذاشته می‌شود و کم می‌آید و چون صلوات بر آن افزوده می‌شود، موجب رحمت و سنگینی آن می‌گردد»
[۲] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۳.
در روایتی دیگر از **امام صادق** علیه السلام آمده است: «**دعا** همچنان در پس **حجاب** می‌ماند و بالا نمی‌رود تا آنگاه که بر محمد و آل محمد (علیهم‌السلام) صلوات فرستاده شود»
[۳] الکافی (کلینی)، ج ۲، ص ۴۹۱.
[۴] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۹۲.

صلوات کامل

در صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله، خاندان آن حضرت نیز داخل می‌باشند؛ از این رو، صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله باید با صلوات بر خاندان آن حضرت توأم باشد و صلوات بدون آن، **ابتر** و ناقص است.
[۵] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴-۴۶۵.

کیفیت صلوات

در صلوات، کیفیت خاصی معتبر نیست و با هر جمله‌ای که بر آن دلالت داشته باشد تحقق می‌یابد، مانند «اللهم صلّ علی محمد و آل محمد»، «اللهم صلّ علی محمد و آل»، «صلی الله علیه و آله»، «صلوات الله علیهم». جایگزین کردن «اهل بینه» و «عترته» به جای «آل محمد» نیز جایز است.
افضل در کیفیت صلوات، صلواتی است که در روایات آمده و به گونه‌های مختلف وارد شده است، مانند «صلوات الله و صلوات ملائکته و انبیائه و رسله و جمیع خلقه علی محمد و آل محمد و السلام علیه و علیهم و رحمته الله و برکاته» و «اللهم صلّ علی محمد و آل محمد کما صلیت علی ابراهیم و آل ابراهیم و بارک علی محمد و آل محمد کما بارکت علی ابراهیم و آل ابراهیم و ائتک حمید مجید»
[۶] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۶-۱۹۷.

صلوات هنگام نام بردن پیامبر

قول مشهور صلوات فرستادن هنگام ذکر نام رسول خدا صلی الله علیه و آله **مستحب** است، حتی در حال **نماز** و هنگام **قرانت**. برخی آن را **واجب** دانسته‌اند.

[۷] کنز العرفان، ج ۱، ص ۱۲۳.

[۸] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۰.

[۹] جواهر الکلام، ج ۱۰، ص ۲۵۸ - ۲۶۰.

[۱۰] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴.

آیا **استحباب** یا **وجوب** صلوات اختصاص به ذکر نام عَلَم آن حضرت، مانند مجد و احمد دارد یا شامل **القاب**، **کنیه** و **ضمیری** که به اسم آن گرامی برمی‌گردد نیز می‌شود؟ برخی به عدم تفاوت میان اسم، لقب، کنیه و **ضمیر** در **حکم** یاد شده تصریح کرده‌اند

[۱۱] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.

برخی گفته‌اند: کنیه و القاب مشهور و رایج، مانند ابوالقاسم، رسول، رسول الله و **نبی** به اسم عَلَم آن حضرت ملحق‌اند؛ لیکن القاب و کنیه‌هایی که این گونه نیستند، مانند خیر الخلق و نیز ضمیر، چنین حکمی ندارند، هرچند در آنها نیز **احتیاط** پسندیده است

[۱۲] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴.

با تکرار نام پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات نیز تکرار می‌شود؛ لیکن از برخی قائلان به وجوب نقل شده که یک بار صلوات نیز کفایت می‌کند، مگر در صورتی که پس از صلوات دوباره نام آن حضرت برده شود. از برخی دیگر کفایت یک بار صلوات در یک مجلس نقل شده است.

[۱۳] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.

با ذکر یا شنیدن نام پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات فوری فرستاده می‌شود؛ از این رو، بنابر قول به وجوب، نباید بین آن دو فاصله طولانی بیفتد؛ چنان که بنابر قول به استحباب، جهت درک فضیلت و **امثال** امر استحبابی نیز فاصله نینداختن لازم است. هنگام نوشتن نام آن حضرت نیز، نوشتن صلوات **مستحب** است.

[۱۴] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.

[۱۵] مستمسک العروة، ج ۶، ص ۵۲۳ - ۵۲۴.

[۱۶] مستند العروة (الصلاة)، ج ۴، ص ۴۳۳.

چنانچه نمازگزار در تشهد نام پیامبر صلی الله علیه و آله را بشنود، آیا ذکر صلوات **تشهد** از صلوات یاد شده کفایت می‌کند یا نه؟ مسئله اختلافی است.

[۱۷] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.

[۱۸] مستند العروة (الصلاة)، ج ۴، ص ۴۳۳.

صلوات بر معصومان

صلوات فرستادن هنگام ذکر انبیا و ائمه علیهم السلام استحباب دارد. **مستحب** است هنگام صلوات بر **انبیا**، ابتدا بر پیامبر **اسلام** صلی الله علیه و آله صلوات فرستاده شود و سپس بر آنان، مگر در صلوات بر **حضرت ابراهیم** علیه السلام که نام آن حضرت مقدم داشته می‌شود.

[۱۹] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۲۰.

صلوات در تشهد

به قول مشهور که بر آن ادعای **اجماع** نیز شده، صلوات بر **پیامبر اکرم** صلی الله علیه و آله و **اهل بیت** آن حضرت در تشهد نماز **واجب** است

[۲۰] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۵۶.

[۲۱] جواهر الکلام، ج ۱۰، ص ۲۵۳.

و در صورت ترک از روی **سهو** و متذکر نشدن پیش از **رکوع**، بنابر قول مشهور قضای آن بعد از نماز **واجب** است؛ اما اگر قبل از رکوع متذکر شود، بر می‌گردد و آن را جبران می‌کند.

[۲۲] الحدائق الناضرة، ج ۹، ص ۱۴۴.

[۲۳] جواهر الکلام، ج ۱۲، ص ۳۹۱.

صلوات در نماز میت

بنابر قول مشهور میان متأخران، صلوات بر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و خاندان آن حضرت، پس از **تکبیر دوم نماز میت** واجب است.

[۲۴] الحدائق الناضرة، ج ۱۰، ص ۴۰۴ - ۴۰۵.

[۲۵] جواهر الکلام، ج ۱۲، ص ۴۱۰ - ۴۱۱.

[۲۶] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۹۶.

صلوات در خطبه

حمد و ستایش **خداوند** و صلوات بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت آن حضرت از اجزای **خطبه** به شمار می‌رود که خواندن آن در مواردی همچون **نماز جمعه** واجب و در مواردی، مانند **عقد نکاح** مستحب است.

دیگر موارد

بسیار صلوات فرستادن

[۲۷] هدایة الامة، ج ۳، ص ۱۴۳.

بویژه پیش، پس و میانه **دعا**

[۲۸] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۹۲.

در رکوع و سجود

[۲۹] الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۲۶۸.

در طواف و سعی

[۳۰] وسائل الشیعة، ج ۱۲، ص ۲۳۶.

[۳۱] وسائل الشیعة، ج ۱۲، ص ۴۸۱.

عصر پنج شنبه، شب و روز **جمعه**

[۳۲] الحدائق الناضرة، ج ۱۰، ص ۱۹۶ - ۱۹۸.

[۳۳] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۸۶.

و نیز هنگامی که نام خدا برده می‌شود

[۳۴] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۰۱.

مستحب است؛ چنان که صلوات فرستادن هنگام داخل شدن به **مسجد** و خروج از آن

- [۳۵] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۴۶. در هر مجلسی
- [۳۶] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۵۲. بر عطسه کننده حتی در حال نماز و نیز بر شنونده عطسه
- [۳۷] الحدائق الناضرة، ج ۹، ص ۹۲.
- [۳۸] جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۹۲. همچین هنگام فراموشی
- [۳۹] وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۸. و نیز صد بار در فاصله بین نافله و نماز صبح مستحب است.
- [۴۰] جواهر الکلام، ج ۷، ص ۲۶. از تعقیبات نماز صبح و ظهر، گفتن این ذکر است: «اللهم صلّ علی محمد و آل محمد و عجل فرجهم».
- [۴۱] مصباح المتعجد، ص ۳۶۸.
- در قنوت نماز هر ذکر و دعایی مجزی است. فرستادن یک بار صلوات نیز کفایت می‌کند.
- [۴۲] العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۰۹.

پانویس

۱. ↑ الکافی (کلینی)، ج ۲، ص ۴۹۱-۴۹۵.
۲. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۲.
۳. ↑ الکافی (کلینی)، ج ۲، ص ۴۹۱.
۴. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۹۲.
۵. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴-۴۶۵.
۶. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۶-۱۹۷.
۷. ↑ کنز العرفان، ج ۱، ص ۱۲۳.
۸. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۰.
۹. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۰، ص ۲۵۸-۲۶۰.
۱۰. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴.
۱۱. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.
۱۲. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۶۴.
۱۳. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.
۱۴. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.
۱۵. ↑ مستمسک العروة، ج ۶، ص ۵۲۳-۵۲۴.
۱۶. ↑ مستند العروة (الصلاة)، ج ۴، ص ۴۲۲.
۱۷. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۱۹.
۱۸. ↑ مستند العروة (الصلاة)، ج ۴، ص ۴۲۲.
۱۹. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۲۰.
۲۰. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۴۵۶.
۲۱. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۰، ص ۲۵۲.
۲۲. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۹، ص ۱۴۴.
۲۳. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۲، ص ۲۹۱.
۲۴. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۱۰، ص ۴۰۴-۴۰۵.
۲۵. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۲، ص ۴۰-۴۱.
۲۶. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۹۶.
۲۷. ↑ هداية الامة، ج ۲، ص ۱۴۳.
۲۸. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۹۲.
۲۹. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۸، ص ۲۶۸.
۳۰. ↑ وسائل الشیعة، ج ۱۲، ص ۳۳۶.
۳۱. ↑ وسائل الشیعة، ج ۱۲، ص ۴۸۱.
۳۲. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۱۰، ص ۱۹۶-۱۹۸.
۳۳. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۸۶.
۳۴. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۰۱.
۳۵. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۲۴۶.
۳۶. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۵۲.
۳۷. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۹، ص ۹۲.
۳۸. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۹۲.
۳۹. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۱۹۸.
۴۰. ↑ جواهر الکلام، ج ۷، ص ۲۶.
۴۱. ↑ مصباح المتعجد، ص ۳۶۸.
۴۲. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۰۹.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، زیر نظر آیت‌الله محمود هاشمی شاهرودی، ج ۵، برگرفته از مقاله «صلوات بر پیامبر».

